

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN MESLEĞE BAŞLANGIÇ SÜRECİNDE YAŞADIKLARI GERÇEKLIK ŞOKUNUN İNCELENMESİ

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Durdağı AKAN¹, Murat BAŞAR²

1 Doç. Dr., Erzurum Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, durdagiakan@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5397-8470.

2 Prof. Dr., Uşak Eğitim Fakültesi, murat.basar@usak.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6635-4563.

Geliş Tarihi: 13.03.2021 **Kabul Tarihi:** 16.04.2021 **DOI:** 10.37669/milliegitim.894792

Öz: Öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı gerçeklik şokunun ve nedenlerinin incelendiği bu çalışma betimsel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırma iç içe geçmiş durum deseninin kullanıldığı nitel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubu 2019-2020 öğretim yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin farklı illerinde görev yapan mesleğinde üç yılını doldurmuş 60 öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmada durumu en iyi ortaya koyabilmek için benzeşik homojen grup amaçlı örneklem alınmıştır. Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenler mesleğe başlangıç sürecinde daha çok sınıf yönetimi, öğrenciyi tanıma, velilerle iletişim, kurumsal beklentiler, akademik başarı ve mevzuatla ilgili alanlarda gerçeklik şoku yaşamaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Gerçeklik Şoku, Sınıf öğretmeni, Mesleğe Başlangıç

INVESTIGATION OF THE REALITY SHOCK EXPERIENCED BY CLASSROOM TEACHERS AT THE BEGINNING OF THE PROFESSION

Abstract :

This study, which investigates the reality shock experienced by teachers at the beginning of their profession and its reasons, has been designed according to the descriptive survey model. The research is a qualitative study in which the embedded design has been used. The study group of the research consists of 60 teachers who have not completed three years in their profession and work in different provinces of the Eastern and Southeastern Anatolia Region in the 2019-2020 academic year. In order to reveal the situation, a homogeneous group purposeful sampling has been chosen. The data of the research have been obtained using a semi-structured interview form. Content analysis has been used in this research. According to the results, teachers experience a reality shock in the areas related to classroom management, students, communication with parents, institutional expectations, academic success and legislation during the beginning of their profession.

Keywords: reality shock, classroom teacher, teacher candidate

1. Giriş

İlk atamada sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu Doğu ya da Güneydoğu Anadolu bölgesinde yer alan okullara atanmaktadır. Bu bölgelerde yer alan illerine kendine özgü coğrafi, sosyal ve kültürel farklılıkları bulunmaktadır. Batı bölgelerinde ılıman iklimde yaşamış bir aday öğretmen kış şartlarının eksi otuz derecelere vardığı ortamlarda yaşamaya alışmakta zorlanabilmektedir. Gittiği ortamlardaki insanların farklı bir dil ile konuşması, aynı ülke içindeki farklılığa alışmaya zorlanabilmektedir. TÜİK (2019) verilerine göre nüfusun yaklaşık %75'i il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Ancak ilkokulların dağılımı nüfus dağılımıyla paralellik göstermemektedir. Bu bağlamda özellikle batı bölgelerinde yetişen genç öğretmenler kırsal yörelerdeki okullara atandıklarında yetiştiği ortam ile bulunduğu ortam arasında farkı yaşadıklarında gerçeklik şokuna maruz kalmaktadırlar.

Öğretmenlerin meslek öncesi dönemde almış oldukları öğretmenlik uygulaması dersleri I ve II şehir merkezlerinde yaşam şartlarının daha iyi olduğu okullarda yapılmaktadır. Bu okullardaki öğretmenlik uygulaması dersinin tam anlamıyla verimli olduğu söylenemez. Aslan ve Sağlam (2018) çalışmasında öğretmenlik uygulaması

dersinin süre olarak yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde karşılaştığı sorunları incelediği çalışmalarda, meslek öncesi dönemdeki öğretmenlik uygulaması dersindeki yetersizliklerin mesleğe başlangıç sürecinde öğretmenlerin şok yaşamalarına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Şimşek, Alkan ve Erdem, 2013; Toker Gökçe,2013; Başar ve Doğan, 2015). Akpınar, Çolak ve Yiğit (2012) çalışmasında öğretmenlik uygulamasının okulda geçirilen süre açısından yetersiz olduğunu tespit etmiştir.

Öğretmenlerin, mesleğin gerektirdiği rolü etkili şekilde oynayabilmeleri birçok etmene bağlıdır. Bu etmenlerden biri de öğretmen adaylarının hizmet öncesinde nitelikli bir yetiştirme sürecinden geçmiş olmalarıdır. Ancak tüm meslek gruplarında olduğu gibi, öğretmen adaylarının hizmet öncesinde edindikleri kuramsal bilginin, mesleği etkili şekilde icra etmeleri bakımından gerekli; ancak yeterli olmadığı söylenebilir. Öğretmen adaylarının, uygulamaya yönelik deneyim ve beceri eksikleri, mesleğe başladıkları ilk yıllarda kimi sorunları da beraberinde getirmektedir (Özdemir,Büyükgöze, 2016). Öğretmenlerin mesleğe başladıklarındakarşılaşacağı muhtemel sorunlardan biri de gerçeklik şokudur.

Gerçeklik şoku, bir mesleğin başlangıcında öngörülemeyen durumlara ilişkin yaşanan yoğun şaşkınlık ve hayal kırıklığı anlamına gelmektedir (Demir, İlhan ve Cicioğlu, 2018). Weenman(1984) gerçeklik şokunu ‘öğretmen adaylarının, eğitim ortamlarına yönelik mükemmeli oluşturma düşüncelerinin, mesleğe başlangıç süreciyle birlikte sınıf ortamının karşılaştığı gerçekler karşısında şok yaşaması’ olarak tanımlamıştır.

Bir bireyin bir organizasyona katılmadan önce oluşturduğu beklentiler ile bireyin örgüte üye olduktan sonraki algıları arasındaki tutarsızlık gerçeklik şokunu oluşturur (Dean, Ferris, &Konstants, 1988). Bu bağlamda öğretmenlerin meslek öncesi dönemde aldıkları eğitimin mesleğe başlangıç sürecindeki şartları karşılayamaması gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Yine öğretmenlerin sınıf yönetimindeki yetersizlikleri gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Hornn (1966) gerçeklik şokunun nedenini meslek öncesi eğitimin yetersizliği olduğunu belirtmiştir.Hyunjin, &YoonJung (2014) çalışmasında öğretmen adaylarının motivasyonu ile yeterlikleri arasında negatif ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Dicke, Elling, Schmeck,&Leutner, (2015) çalışmasında sınıf yönetimindeki başarısızlığın gerçeklik şokuna neden olduğunu ortaya koymuştur.Voss, &Kunter(2020’e göre öğretmenler mesleğin ilk yıllarında hayal kırıklığına uğramakta, kendilerini stresli hissetmektedirler.Özdemir ve Büyüköze (2016) çalışmasında öğretmen adaylarında gerçeklik şoku beklentisinin yüksek olduğunu belirlemiştir.

Yapılan literatür taramasında öğretmen adaylarının gerçeklik şoku beklentilerine yönelik Türkiye adresli çalışmalara yeterli düzeyde rastlanamamıştır (Özdemir,&Büyüköze, 2016).Öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı gerçeklik şoku ve gerçeklik şokunu yaşamanedenlerinin ortaya konulması, öğretmenlerin mesleki yeterliliklerinin geliştirilmesi açısından da önemli görülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın alana böyle bir katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

2. Amaç

Öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı gerçeklik şokunun ve nedenlerinin ortaya konulmasının amaçlandığı bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1- Sınıf öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı mesleki, kültürel, sosyal gerçeklik şoku nelerdir?

2- Sınıf öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı gerçeklik şokunun nedenleri nelerdir?

3. Yöntem

Sınıf öğretmenlerinin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı gerçeklik şoku (reality-shock) ve nedenlerini ortaya koyabilmek amacıyla yapılan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2016) durum çalışmaları kendi içinde birçok araştırma desenine sahiptir. Bu araştırma desenleri incelendiğinde bu çalışmanın amacını gerçekleştirebileceği düşünülen en uygun desenin "iç içe geçmiş tek durum" deseni olduğu görülmüştür. İç içe geçmiş tek durum deseninde, tek bir durum içinde çoğu kez birden fazla alt tabaka veya durum olabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yapılan bu çalışmada, ele alınan tek durum, öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı gerçeklik şokudur. Çalışmada bu durum içinde yer alan alt analiz birimlerini "Mesleki Gerçeklik Şoku", "Kültürel Gerçeklik Şoku", "Sosyal Gerçeklik Şoku" ve "Gerçeklik Şokunun Nedenleri" oluşturmaktadır. Belirlenen alt analiz birimlerinin iç içe geçmiş yapısının, incelenmesinin araştırma durumunu ayrıntılı olarak açıklayacağı düşünülmektedir.

3.1. Çalışma Grubu

Araştırmamanın çalışma grubunu Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde farklı illerde görev yapan mesleğinde üç yılını doldurmamış öğretmenler oluşturmuştur. Sınıf öğretmenlerin ilk atamalarının en çok bu bölgelere olması, üç yıllık kıdeme sahip öğretmenlerin sözleşmeli öğretmenlik nedeniyle bu bölgede görev yapması nedeniyle Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde görev yapan öğretmenler çalışma grubuna alınmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğretmenler çalışma grubuna alınmıştır. Çalışma grubundaki beş öğretmen meslek öncesi dönemde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşayan öğretmenlerdir. Çalışma grubunda yer alan öğretmenler kolay ulaşılabilir yöntemle belirlenmiştir. Çalışma grubuna ilişkin bilgiler tablo'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubu Katılımcı Bilgileri

İl Adı	Katılımcı Sayısı	İl Adı	Katılımcı Sayısı
Van	8	Muş	4
Şanlıurfa	8	Ağrı	3
Erzurum	5	Bitlis	3
Mardin	5	Bingöl	2
Şırnak	5	Diyarbakır	5
Batman	5	Hakkâri	3
Siirt	4	Tunceli	2

3.2. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formuyla kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma kapsamında, 2019-2020 öğretim yılında Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde görev yapan on beş sınıf öğretmeninesleğe başlangıç sürecinde nasıl gerçeklik şoku yaşadınız, diye sorulmuştur. Öğretmenlerden elde edilen veriler betimsel analizi tabii tutularak veri analizi yapılmıştır. Bu analiz sonucunda Giddens (2010), Turhan'ın (2015), Veenman'ın (1984) çalışmasından faydalanılarak temalar belirlenmiştir. Bunlar: “ Mesleki gerçeklik şoku, kültürel gerçeklik şoku, sosyal gerçeklik şoku ve gerçeklik şokunun nedenleri” olarak belirlenmiştir. Görüşme formunun ana sorularını bu beş tema oluşturmuştur. Görüşme esnasında bu ana sorulara alt sorularla desteklenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu üç uzmana incelenmiştir. Uzmanların üzerinde uyuşum sağladığı sorular alınmıştır. Böylelikle veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirliği sağlanmıştır.

Uygulama

Araştırma kapsamında çalışma grubunda yer alan öğretmenlerle 2020-2021 öğretim yılında yarıyıl tatilinde yüz yüze ve çevrim içi şeklinde görüşme yapılmıştır. Uşak Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlerden yola çıkılarak onların birlikte görev yaptığı bölgelerdeki tanıdığı araştırmaya katılmaya gönüllü öğretmenlerle görüşülmüştür. Görüşme 30 öğretmenle yüz yüze, 30 öğretmenle çevrimiçi olarak yapılmıştır. Görüşmeler 40-45 dakika arasında gerçekleşmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Bu çalışmada öğretmenlerden elde edilen veriler Ö3Van, ... gibi kodlanmıştır. Çalışmada, öğretmen ve görüşleri tema, kod, alt kod ve görülme sıklığı olarak tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Tema, kod, alt koda ilişkin kavramlar oluşturulurken Giddens (2010), Turhan (2015) Veenman (1984), çalışmalarından faydalanılmıştır. Elde edilen tema, kod ve alt kodlar bir ölçme değerlendirme, bir sosyoloji, bir beşeri coğrafya, iki sınıf eğitimi alanından olmak üzere beş uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanların üzerinde yüzde yüz uyuşum sağladığı veriler araştırmaya alınmıştır. Kod ve alt kodlarda uzmanların basit düzeltme istediği kavramlar düzeltilerek uzmanlara doğrulutulmuştur.

Tablo 2. Mesleki Gerçeklik Şokuna Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema	Kod	Alt Kodlar	f
Öğretmenlerin Mesleki Gerçeklik Şoku Öğrenme – Öğretme	Sınıf Yönetimi	İstenmeyen Öğrenci Davranışları	60
		İlgi isteği	52
		Planlama	55
		Birleştirilmiş sınıflar	24
		Özel gereksinimli öğrenciler	25
		Zaman Yönetimi	47
		Dilsel sorunlar	55
		Kriz durumlarını yönetememe	51
		Kalabalık sınıf korkusu	36
		Öğrenciyi derse motive etme	38
	Öğrenciyi Tanıma	Öğrencilerin kişisel özelliklerini tanıma	53
		Öğrenci davranışlarını değerlendirme	58
		Özel gereksinimli öğrenciler	60
	Velilerle İletil	Velinin değer önceliği	42
		Kültürel yapı	35
		Özel gereksinimi reddetme	42
		Dilsel sorunlar	55
		Kavramsal farklılık	35
		Şiddet kullanan veli	36
		Kadın veli katılmaması	41
		Yaşam biçimindeki farklılık	43
	Kurumsal Beklentiler	Materyal Eksikliği	45
		Kurumsal Hedefler	42
		Yöneticilerin Tutumu	35
		Meslektaş Tutumu	26
		Fiziki mekan	27
		Kültüre dönüşme	22
		Ulaşılabilirlik	37
	Mevzuatla İlgili	Kıdemli Öğretmenlerin Tutumu	45
		Resmi Yazışmalar	55
		Okulun alt yapı eksikliği	45
Sınıf Defterini doldurma		52	
Özlük hakları		55	
Akademik Başarı	Öğrenci başarısı	60	
	Beklenti seviyesinin düşüklüğü	40	
	Çocuk işçiliği	31	

Öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı mesleki gerçeklik şokuna bağlı olarak sınıf yönetimi, öğrenciyi tanıma, velilerle iletişim, kurumsal beklentiler, mevzuatla ilgili, akademik başarı kodları oluşmuştur.

Sınıf yönetimi koduna bağlı olarak istenmeyen öğrenci davranışları, ilgi isteği, planlama, Birleştirilmiş sınıflar, özel gereksinimli öğrenciler, zaman yönetimi, dilsel sorunlar, kriz durumları, Kalabalık sınıf korkusu, öğrenciyi derse motive etme, alt kodları oluşmuştur.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının yönetimi öğretmenlerin tamamının mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı geçelik şokudur. Şanlıurfa'da göreve başlayan Ö16 "Sınıfa girdiğimde öğrencilere susun yerinize oturun deyince oturacaklarını, beni can kulağıyla dinleyeceklerini zannediyordum. Ne susun deyince susuyorlar ne de otur yerine deyince oturuyorlardı. Niye böyle yapıyorlar diye kendi kendimi üzüyordum. Kapının dışına çıkarak ağlayıp geri sınıfa girdiğim olmuştu" diyerek öğrenci davranışlarını yönetememe sorunundan kaynaklanan gerçeklik şokuna vurgu yapmıştır.

İlgi isteği koduna bağlı olarak öğretmenler göre yaptıkları bölgelerde ailelerin çok çocuklu olmasından kaynaklanan ilgi isteği öğretmenlerin yaşadığı bir başka gerçeklik şokudur. Batman'da görev yapan Ö33 "Öğrencilerin bazen olmadık yerde bana karşı anlamsız davranışları oluyordu. Bazen öğrenci bana gelip adeta kedi gibi sürünüyorlardı. Bu davranışları anlayamıyordum" diyerek ilgi isteğini ortaya koymuştur.

Planlama sorunu sınıf yönetiminde karşılaşılan sorulardan ve gerçeklik şoku yaşanan durumlardan birisidir. Öğretmenler bir dersi bir etkinliği planlarken ne yapacağı konusunda zorluk yaşamaktadır. Erzurum'da göreve başlamış Ö4 "Göreve başlayıp sınıfa girince bir de birleştirilmiş sınıflarda görelilik olunca şimdi ben ne yapacağım diye kara kara düşünmeye başladım. Lisans döneminde öğrendiklerimizden bir şey yapmaya çalıştım ama şartlar birbirine uymuyordu" diyerek planlamaya yönelik yaşadığı gerçeklik şokunu anlatmıştır.

Birleştirilmiş sınıflarda sınıf yönetimi en önemli sorunlardan birisidir. Bu konuda Siirt'te görev yapan Ö32 "Biz öğretmenlik uygulamasını normal sınıflarda yaptık. Birleştirilmiş sınıf görmedik. Dört sınıf bir arada kiminle ne kadar ilgileneneceğim? Herkes farklı yönden ses çıkarıyordu. Herkes öğretmenim diye sesleniyordu. Bir hengâme oluşuyordu." Birleştirilmiş sınıflardaki sınıf yönetiminden dolayı yaşanan gerçeklik şokuna dikkat çekilmiştir.

Zaman yönetimi sınıf yönetimi sınıf yönetiminde yaşanan gerçeklik şokunun bir başka yönüdür. Bu konuda Erzurum'da görev yapan Ö51 "Derse başlıyordum. Bir konuya takılıp kalıyordu. Bir de bakıyordum ki ders bitmiş." diyerek zaman yönetimine dikkat çekmiştir.

Sınıf yönetiminde ve başka alanlarda da gerçeklik şoku yaşanan sorunlardan birisi de dilsel sorunlardır. Bölgede farklı diller konuşulmaktadır. Okul dili ile ev dili birbiriyle uyuşmamaktadır. Bu konuda Van'da görev yapan Ö47 "Sınıfa girdiğimde öğrencilere bir şeyler söylüyordum ama beni anlamıyorlardı. Benim dediklerimi anlamadıkları için dinlemiyorlardı" dilsel sorunun sınıf yönetimine etkisini ortaya koymuştur.

Sınıfta ortaya çıkan kriz durumlarını yöneteme sorunu da gerçeklik şokun ortaya çıkaran bir durumdur. Bu konuda öğretmenler çok sayıda örnekler vermiştir. Şanlıurfa'da görev yapan Ö7 *"Bir gün derste öğrencimin birisi bayılıp düştü. Elim ayağıma karıştı. Ağlamaya başladım. Bir öğrenci öğretmenim yüzünüzü su ile yıkayın deyince aklım başıma geldi"* diyerek bir örnek vermiştir.

Öğretmenlerin kalabalık sınıfları yönetememe korkusu kalabalık sınıflarla karşılaşınca gerçeklik şoku yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu konu da Şanlıurfa'da görev yapan Ö22 *"En büyük korkularımdan birisi de kalabalık sınıfta göreve başlamaktı. 43 öğrencilik bir sınıfa girince adeta sınıf üstüme üstüme geldi. Kendimi boğuluyor gibi hissederek sınıftan dışarı attım."* Katılımcı öğretmen kalabalık sınıf korkusunu anlatmıştır.

Öğrenciyi derse motive etme öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı bir başka gerçeklik şokudur. Tunceli'de görev yapan Ö13 *"Göreve başlayınca ben anlatacağım öğrenci dinleyecek zannediyordum. İlk derste bunu yaptığımda öğrencilerin bana anlamsız anlamsız baktığını gördüm. Oysaki onların hazır bulunuşluğunu düzeyini artırmak gerekiyordu."* Öğrenciyi derse motive etmenin önemi ortaya konulmuştur.

Öğrenci ile iletişim öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı bir başka gerçeklik şokudur. Bu konuda Diyarbakır'da görev yapan Ö23 *"Öğrencilerle iletişim kurmada zorluk yaşamıştım. Öğrenci benim dediğimi, ben onun dediğini anlayamıyordum. Bir de öğrencilerin bana vermek istediği sözsüz mesajı alamıyordum. Bu nedenle sınıf yönetiminde zorlandım"* diyerek öğrenci iletişiminin sınıf yönetimine etkisini dile getirmiştir.

Öğrenciyi tanıma koduna bağlı olarak; öğrencilerin kişisel özelliklerini tanıma, öğrenci davranışlarını değerlendirme, özel gereksinimli öğrenciler alt kodları oluşmuştur.

Öğrencilerin farklı öğrenme stilleri, öğrencilerin ilgi ve istekleri konusunda öğrenciyi tanımaya çalıştıkça farklı durumların ortaya çıkması öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde gerçeklik şoku yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu konuda Şırnak'ta görevli Ö18 *"Mesleğe başladığımda tüm öğrencilerin benim gibi olduğunu, benim gibi öğrendiğini, benim gibi düşündüğünü zannedirdim. Öğrenme öğretme sürecinde zorluklar yaşadıkça öğrencileri tanıyamadığı, onların kişisel özelliklerini tanımada zorluk yaşadığımı gördüm"* diyerek durumu ortaya koymuştur.

Öğrenci davranışlarını değerlendirme alt kodunda mesleğe başlangıç sürecinde öğretmenler farklı öğrenci davranışlarıyla karşılaştıklarında gerçeklik şoku yaşamaktadır. Durumu Van'da görev yapan Ö3 *"İlk zamanlarda öğrencilerimin tuhaf davranışları oluyordu. Bunu anlamlandırmada zorluk yaşıyordum. Öğrenciye doğru işaret anlamında elimi uzattığımda öğrenci hemen sıranın üzerine gizlenir pozisyonunda yatıyordu. Bir başkası sıranın altına giriyor, çıkıyordu. Hadi çık falan dediğimde çocuk altına büyük çişini yapıyordu. Bu yüzden velinin sözlü tacizine bile uğradım."* Öğretmen öğrenci davranışını değerlendirmede yaşadığı şok durumunu ortaya koymuştur.

Öğretmenler mesleğe başlangıç sürecinde özel gereksinimli öğrenci ile karşılaşınca ne yapacağını bilememekten dolayı gerçeklik şoku yaşamaktadır. Öğretmenlerin ta-

mamının yaşadığı bu şok durumunu Bitlis'te görev yapan Ö39 *“Sınıfa girdiğimde iki öğrencinin yerinde oturmadığını gördüm. Ne yaparsam ne söylesem çocuklar yerinde durmuyordu. Bana karşı yapılmış bir davranış diye psikolojimi bozmuşum. Oysaki çocuklarda hiperaktivoite varmış.”* süreçle ilgili yaşadığı şoku ortaya koymuştur.

Mesleki gerçeklik şoku temasında oluşan kodlardan birisi de velilerle iletişim kodudur. Bu koda bağlı olarak *Velinin önceliği, kültürel yapı, özel gereksinimi reddetme, dilsel sorunlar, kavramsal farklılık, Şiddet kullanan veli, kadın veli katılımı, yaşam biçiminde farklılıklar* alt kodu oluşmuştur.

Velinin önceliği alt kodunda Bitlis'te göre yapan Ö1 *“Velinin önceliğinde eğitim öğretimi yok. Çocuk okula gidiyor mu gidiyor. Kaçınıcı sınıfta durumu nedir elinin hiç umurunda değil. Belki iddialı bir söz olacak ama koyunlarına çocuklarından daha fazla değer veriyor”* diyerek velinin eğitime bakışından yaşadığı gerçeklik şokunu ortaya koymuştur. Mardin'de görev yapan Ö16 yaşadığı olumlu gerçeklik şokunu ortaya koymuştur. Katılımcı öğretmen bu konuda *“Buraya gelirken öğrencilerin eğitim seviyesinin düşük veli ilgisinin olmadığını düşünmüştüm. Buraya gelince velilerin eğitime önem verdiklerini, kız çocuklarını okutmak için özel bir çaba gösterdiklerini görünce şok oldum”* demiştir. Öğretmen yaşadığı olumlu gerçeklik şokuna vurgu yapmıştır.

Özel gereksinimi reddetme alt kodunda velilerin özel gereksinim gerektiren durumları kabul etmemesi ve yapılması gerekenleri yapmaması öğretmenlerin ortak sorunu olarak dile getirilmiştir. Sorun bölge dışında da yaşanabilen bir sorundur. Velinin durumu reddetmesi öğretmenlerde gerçeklik şokuna neden olabilmektedir.

Dilsel sorunlar alt kodunda bölgede yerel dilin konuşulması velilerle iletişimde yaşanan önemli sorunlardan birisidir. Özellikle kadın velilerin Türkçeyi konuşmaması nedeniyle öğretmenler velilerle iletişim kurmada sorunu gerçeklik şokuna neden olmaktadır. Kendisi o yörelili olan beş öğretmenin dışındaki tüm öğretmenler bu gerçeklik şokuna vurgu yapmıştır.

Velinin kavramları algılamasıyla öğretmenin kavramı kullanmasının arasındaki fark öğretmenlerde gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Bu konuda Hakkari'de görev yapan Ö36 *“Öğrenci okula devamsızlık yapıyordu. Veli dil bilmiyordu. Bir öğrenci tercümanlığıyla veliye çocuğunun okula gelmiyor. Okula gönderseniz iyi olur dedim. Veli bir anda hiddetlendi öfkeyle hoca sen bana emir veremezsin dedi. Buna çok şaşırılmışım. Sonradan öğrendim ki kendi yerel dillerinde cümleler emir cümleleri gibi olduğu için benim söylediğimi algılayamamıştı.”* Akademik başarı, duyuşsal gelişim gibi bazı kavramların da velinin şemasında olmaması velinin algılamasını zorlaştırmaktadır.

Çok çocuklu aile yapısı, yaşanan kültür gereği çocuklara yönelik şiddet eğiliminden bahsedilmektedir. Bu konuda Van'da görev yapan Ö3 *“Çocuklar çoğunlukla fiziksel ve psikolojik şiddete uğramış bir şekilde okula geliyorlardı. Bunu çocukların tepkileri ve ilgi isteğinden anlayabiliyordum. Çocuklara elimi uzatsam çocuklar hemen kendini koruma refleksini gösteriyorlardı.”* Katılımcı öğretmen veli şiddetine örnek vermiştir.

Kadın veli katılımının yetersizliği mesleğe başlangıç sürecinde yaşanan bir başka gerçeklik şokudur. Şırnak'ta görev yapan Ö54 *"Ben de bir kadın olmama ve bölge insanı olmama rağmen evlere gidip özel davette bulunmama rağmen hiçbir kadın veli toplantıya katılmadım. Ben bu sorunu böyle yaşadım, bölge insanı olmayan arkadaşlar çok daha zorluklar yaşamaktadır."* Kadın velilerin eğitime katılamamasının yaşattığı şoka vurgu yapılmıştır.

Kurumsal beklentiler koduna bağlı olarak; *materyal eksikliği, kurumsal hedefler, yöneticilerin tutumu, meslektaş tutumu, fiziki mekân, kültüre dönüşme, ulaşılabilirlik* alt kodları oluşmuştur.

Materyal eksikliği alt kodunda hem olumlu hem de olumsuz şok yaşandığı belirlenmiştir. Bazı öğretmenler (15) okullarındaki donanımın çok iyi olması nedeniyle olumlu gerçeklik şoku yaşarken bazı öğretmenler (30) okulların materyal eksikliği olmasından dolayı gerçeklik şok yaşamıştır. Bölgeye her şey olumsuz algısıyla gelen öğretmenler geldiklerinde donanımlı okul görünce olumlu şok yaşamaktadır.

Kurumsal hedefler alt kodunda kurumsal hedeflerin akademik başarı açısından düşük olması öğretmenlerin gerçeklik şoku yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu konuda öğretmenler kendilerinin okulda bulunmasının yeterli olacağı gibi düşük beklentiler öğretmenleri olumsuz etkilemektedir.

Yöneticilerin tutumu alt kodla ilgili görüş bildiren (35) öğretmenin büyük çoğunluğu (25) olumlu şok yaşadıklarını belirtmiştir. Bu konuda Van'da görev yapan Ö3 *"Göreve başlamak için gittiğimde milli eğitim müdürü bizi çiçekle karşılamıştı. O anda kafamdaki tüm olumsuzluklar silindi gitti"* diyerek olumlu şoku anlatmıştır.

Meslektaş tutumu olumlu ve olumsuz gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Bazı kıdemli öğretmenler deneyim ve tecrübeleriyle mesleğe başlangıç sürecinde yardımcı olurken bazı öğretmenler de küçümseyici, dışlayıcı özellikle bölge insanı olmaları nedeniyle yerel dinamikleri kullanarak baskı kurmaya çalıştıkları belirlenmiştir.

Fiziki mekân alt kodunda da hem olumlu hem de olumsuz gerçeklik şoku yaşanmaktadır. Bölge eski yıkık dökük eski okul algısıyla gelen (10) öğretmen bölgede kaloriferli, donanımı iyi, yeni okulla karşılaşınca olumlu şok yaşamaktadır. Olumsuz gerçeklik şok yaşayan öğretmenler, soba ile ısınma, okulun yıpranmış olması, çatıların akması, sınıfların küçük olması, camların kırık olması, nemli ortam gibi durumlar bildirilmiştir.

Ulaşılabilirlik alt kodunda olumlu gerçeklik şoku ortaya konulmuştur. Öğretmenler özellikle mesleğe başlangıç sürecinde milli eğitim müdürlerinin kendilerine kapılarını açması, istedikleri zaman onlara ulaşabilmeleri öğretmenlerde olumlu gerçeklik şokunu ortaya çıkarmıştır.

Mevzuatla ilgili gerçeklik şoku kodunda *kıdemli öğretmenlerin tutumu, resmi yazışmalar, sınıf defterini doldurma, özlük hakları* alt kodları oluşmuştur.

Kıdemli öğretmenlerin tutumu alt kodunda öğretmenler mesleğe başlangıç sürecinde mevzuatla ilgili konularda yetersiz olduklarını, kıdemli öğretmenlere sorduklarında bazı öğretmenlerin rehberlik yaparken bazı öğretmenler bu durumu mesleğe başlangıç sürecindeki öğretmenlere karşı kullandıkları dile getirilmiştir.

Resmi yazışmalar alt kodunda mesleğe başlangıç sürecinde öğretmenler, göreve başlama yazısı, üst yazı yazma, tutanak tutma, dilekçe yazma gibi durumlarda özellikle birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler daha fazla gerçeklik şoku yaşamaktadır. Bu konuda Hakkari’de görev yapan Ö36 *“Atandıktan sonra ilçe milli eğitim müdürlüğüne gitmiştik. Milli eğitim müdürü bize hoş geldiniz dedikten sonra bize göreve başlama yazısını yazıp gelmemizi söyledi. 60 kişiydik ve benden başka kimse yazamadı. Müdür bey bir göreve başlama yazısı da yazamayacaksınız niye öğretmen oldunuz diye adeta fırça attı. O anda bizi bu konuda yetiştiren hocama dua etmişim”* diyerek resmi yazışmalarla ilgili gerçeklik şokunu ortaya koymuştur.

Öğretmenler, mesleğe başlangıç sürecinde özlük haklarını bilmedikleri gibi özlük hakkının ne olduğunu bilmediklerini dile getirmiştir. Öğretmenler bu nedenle de özellikle ek derslerle ilgili mağduriyet yaşadıklarını belirtmiştir.

Akademik başarı koduna ağırlık olarak *öğrenci başarısının düşüklüğü, öğrenci başarısının yüksekliği, beklenti seviyesi, çocuk işçiliği* alt kod oluşmuştur.

Öğrenci başarısının düşüklüğü alt kodunda öğrenci seviyelerinin düşüklüğü olumsuz gerçeklik şokuna neden olmaktadır. Bu konu da Siirt’te görev yapan Ö4 *“Göreve başladığımda üçüncü sınıflarda görev yapacaktım. Ben onları staj yaptığım okuldakiler gibi zannettim. Planlamamı ona göre yapmıştım. Mesleğebaşlamanın heyecanıyla onlara test kitapçıkları bile almıştım. Hemen konuları verecektim. Ancak sınıfa girer girmez şoku yaşadım. Öğrencilerin içinde okuma yazma bilmeyenler oldukça fazlaydı”* diyerek öğrenci başarısının düşüklüğüne vurgu yapmıştır.

Öğrenci başarısının yüksekliği kodunda öğretmenler olumlu gerçeklik şoku yaşamıştır. Bu konuda Tunceli’de görev yapan Ö13 *“Buraya gelirken bir şey bilmeyen ve anlamayan öğrencilerle karşılaşacağımı düşünüyordum. Ancak göreve başlayınca çok şaşırdım. Öğrenciler okula ve derse karşı ilgiliydi. İlk okuma yazma sürecini Batı bölgelerindeki birçok okuldaki öğrencilerden daha önce tamamladık”* diyerek olumlu gerçeklik şokuna vurgu yapmıştır.

Çocukların hayvan bakıcısı olarak görülmesi, ailesi ile birlikte aynı yerde ya da başka bölgelere aileleriyle beraber işçi göçüyle gitmeleri çocukların akademik başarılarının düşüklüğüne neden olmaktadır. Şanlıurfa’da görev yapan Ö42 *“Bizim öğrencilerin birçoğu okulun açılışından aralık ayına kadar ya buralarda ya da Çukurova’ya ailesiyle birlikte çalışmaya gidiyor. Aralıkta geliyor mart sonu tekrar gidiyorlar. Bu arada çocukta da ben nasıl olsa gideceğim düşüncesiyle hiçbir zaman okula ait olamıyor, akademik bir kaygı taşımıyor”* diyerek durumu özetlemiştir.

Tablo 3. Kültürel Gerçeklik Şokuna Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema	Kod	Alt Kodlar	F
Öğretmenlerin Kültürel Gerçeklik Şoku Öğrenme –Öğretme	Yemek Türü	Et ve baharat ağırlıklı beslenme	45
		Ekmek	25
		Farklı besin türleri (ekmek, peynir vb.)	36
	Kıyafet	Kıyafet biçimi	44
		Kültüre bağlılık	42
		Kıyafetlerin sembolik anlamı	21
	Aile Yapısı	Erkek egemenliği	55
		Çocuklara yönelik cinsiyet ayrımcılığı	55
		Kalabalık aile	55
		Çok eşlilik	22
		Aşiret	54
	Yemek Yeme Biçimi	Elle yemek yeme	23
		Sofra düzende farklılık	52
Gelen kişiye göre sofraya kurma		52	
Yemek mahremiyeti		23	

Öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşamış oldukları gerçeklik şoku temasında, *yemek türü*, *kıyafet*, *aile yapısı* ve *yemek yeme biçimi* kodları yer almaktadır.

Yemek türü kodunda *et ve baharat ağırlıklı beslenme*, *ekmek ve farklı besin türleri alt kodu* oluşmuştur.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde et ve baharat ağırlıklı beslenme özellikle Ege ve Akdeniz Bölgelerinden gelen öğretmenler için yaşanan gerçeklik şokudur. Bu konuda Şanlıurfa’da görev yapan Ö49 “*Ben Ege mutfağında yetişmiş birisiyim. Buraya atandığımda bizi davet ettiklerinde hep et ağırlıklı yemek oluyordu bir de aşırı baharat ve acı biber. Bir gün bir yerde tatlı biber istediğim için garson bana oldukça kızdı*” demiştir.

Özellikle bölgede tandır etmeği yapılması daha önce tandır ekmeği yemeyen öğretmenlerin yaşadığı şok olumsuzluktan ziyade olumlu algılanan bir durumdur. Bu konuda Ağrı’da görev yapan Ö28 “*Tandır ekmeğinin yapılışı çok ilgi mi çekmişti. Ertesi gün bir öğrenci beni çağırdı öğle arasında eve gittik. Ben de yapayım derken elimi yaktım ama sıcak sıcak yemesi çok güzeldi*” diyerek olumlu düşüncesine vurgu yapmıştır.

Farklı besin türleri öğretmenlerin gerçeklik şoku yaşamasına neden olan etkenlerden birisidir. Bu konuda Van’da görev yapan Ö21 “*Bir gün yemeğe davet edildim.*

Önümüze konulan yiyeceklerden birisi de otlu peynirdi. Yemek istediğimde yiyemedim. İçine koydukları otun birisi aynen sarımsak gibi kokuyordu. O kokuyla birkaç gün yemek yiyemedim” farklı besin türünden dolayı yaşadığı gerçeklik şokuna dikkat çekmiştir.

Kıyafet koduna bağlı olarak *kıyafet biçimi, kültüre bağlılık, kıyafetlerin sembolik anlamı* alt kodları oluşmuştur.

Kıyafet biçimi alt kodunda kıyafetlerin değişiklik göstermesi öğretmenlerin gerçeklik şokuna neden olmaktadır. Hakkari’de görev yapan Ö36 *“Buraya geldiğimde şelşepik giymiş insanları görünce çok korktum. Ben onu terörist kıyafeti zannediyordum”* diyerek yaşadığı gerçeklik şokuna vurgu yapmıştır.

Kültüre bağlılık alt kodunda öğretmenler kendi bölgelerinde giydiği kıyafet ile görev yaptıkları bölgedeki kıyafetler arasındaki farklılıkta görev yaptıkları bölgedeki kıyafet kültürüne uymamaktalar.

Kıyafetlerin sembolik anlamı alt kodunda bazı bölgelerde giyilen kıyafetlerin sembolik anlam içermesi öğretmenlerin yaşadığı diğer birgerçeklik şokudur. Hakkari’de şelşepik giyimde statü göstergesi olurken Şanlıurfa’da erkeklerin başlarına bağladığı başörtüsü ait olduğu aşiretin sembolüdür. Başörtüsünün rengi bağlı olduğu aşireti göstermektedir.

Aile yapısı koduna bağlı olarak; *erkek egemenliği, cinsiyet ayrımcılığı, kalabalık aile, çok eşlilik, çocuğun aile içindeki yeri* alt kodları oluşmuştur.

Bölgede erkek egemenliğinin olduğu kadınların pasif kaldığı bir durum özellikle çoğunluğunun kadın olduğu mesleğe başlangıç sürecindeki öğretmenler için gerçeklik şokuna neden olmaktadır. Buna ağılı olarak da çocuklara yönelik cinsiyet ayrımcılığı da söz konusu olabilmektedir. Kız çocuğunun çocuk sayısına dahil edilmemesi gerçeklik şokuna neden olabilmektedir.

Ailelerdeki çocuk sayısının kalabalık oluşu bir ya da iki kardeşli ailede yetişen öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde gerçeklik şoku yaşamasına neden olmaktadır. Kalabalık ailelerde bir sonraki alt kod olan çok eşliliğin de etkisi var. Bu durumu dile getiren öğretmenler *“Bazı velilerin birden çok eşi var. Her eşten de birçok çocuğu var. Veli okula geldiğinde çocuğunun hangi sınıfta okuduğunu bilemiyor. Hatta aynı sınıfta üç çocuğu olan veli var ama velinin bundan haberi yok”* diyerek durumu özetlemiştir.

Çocuk sayısının çokluğu ataerkil aile yapısı nedeniyle genel olarak çocuklara gerektiği gibi değerin verilmemesi hele kız çocuklarına değer verilmemesi öğretmenlerde gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Bu konuda Hakkari’de görev yapan Ö36 *“Burada kız çocukları hak ettiği değeri görmüyor. Çok çocuklu aile de olunca kız çocukları erken yaşta kendilerinden yaşça çok fazla erkeklerle ikinci üçüncü eş olarak eolenebiliyorlar. Bunu bir çıkış durumu olarak görüyorlar”* diyerek durumu özetlemiştir.

Aşiret daha geniş bir aile yapısı demektir. Bölgenin bir gerçeğidir. Her aile bir aşirete bağlıdır. Aşiretin kuralları geçerlidir. Bireyin kurallarından daha öncelikli olması öğretmenlerin gerçeklik şoku yaşamasına neden olmaktadır.

Yemek yeme biçimi koduna ağırlık olarak, *elle yemek yeme,sofra düzeninde farklılık,sofra mahremiyeti* alt kodları oluşmuştur.

Özellikle et türü beslenme olunca elle yemek yemenin kültüre dönüşmesi öğretmenlerde gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Buna ağırlık olarak sofraya düzeninde de farklılık olmaktadır. Önce babanın ve ailenin büyük erkeklerinin yemek yemesinden sonra çocukların sofrada yer almadan başka bir yerde yemek yemesi de öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde gerçeklik şoku yaşamalarına neden olabilmektedir.

Sofra mahremiyetinde ailede gelen misafir kadın öğretmen de olsa evin kadınının sofraya oturamaması sofraya mahremiyeti oluşturmaktadır. Bu konuda Mardin’de görev yapan Ö12 “*Bir öğrencinin evine yemeğe davet edildik. Eve gittik sofraya kuruldu. Baba ve büyük iki erkek çocuk bizimle yemek için sofraya oturdu. Annenin neden sofraya oturmadığını sordum. Bizde kadınlar misafirlerle sofraya oturmaz denildi.*” Öğretmen sofraya mahremiyetinin nasıl oluştuğunu dile getirmiştir.

Tablo 4. Sosyal Gerçeklik Şokuna Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema	Kod	Alt Kodlar	f
Öğretmenlerin Sosyal Gerçeklik Şoku Öğrenme –Öğretme	Dil	Hitap biçimi	55
		Emirvakiçümler	55
		İletişim kurma	55
	Cinsiyet Eşitsizliği	Kadının söz hakkı	55
		Erken evlilik	24
		Evlilikten beklentiler	23
		Maddiyata bağlı durum	22
	Isınma Biçimi	Soba Yakma	46
		Kullanılan yakıt araçları	46
		Memnuniyet	14
	Güncel Yaşam	Terör korkusu	55
		Erkek egemenliği	60
		İşçilik göçü	30
		Çok eşlilik	25
	Dini Yapı	Dili kullanma biçimi	55
		Mezhepsel farklılık	44
		Din farklılığı	14
		Yerel dinamikler	45

Sosyal gerçeklik şoku temasına bağlı olarak *dil, cinsiyet eşitsizliği, ısınma biçimi, güncel yaşam ve dini yapı* kodları oluşmuştur.

Dil koduna bağlı olarak, *hitap biçimi, emirvaki cümleler, iletişim kurma* alt kodları oluşmuştur.

Hitap biçimi alt koduna bağlı olarak cümlelerin sert biçimde olması, insanlara Türk kültüründe olan ağabey, abla, amca, teyze gibi sıfatların kullanılmayarak bireylere isimleriyle hitap edilmesi bu şoku dile getiren öğretmenlerin hepsinin ortak ifadesiolmuştur. “İlk başlarda kişilerle konuşurken benimle kavga ediyor zannedyordum. Sonra anladım hitap biçimlerinin böyle olduğunu. Bir de birbirlerine sürekli isimleriyle itap edilmesine çok şaşırılmışım. Birbirlerine ağabey, hala gibi hitaplarda bulunmuyorlardı” şeklinde olmuştur.

Emirvaki cümleler alt kodunda bölgede kullanılan yerel dilin emirvaki cümleler içermesi öğretmenlerin yaşadığı başka bir gerçeklik şokudur. İletişim kurma alt kodunda öğretmenler kişilerin kendileriyle konuşması esnasında o yöreden başka bir kimse olduğunda kendi aralarında yerel dil ile konuşarak iletişimi kesme durumları öğretmenlerde gerçeklik şoku yaşamalarına neden olabilmektedir. Bu konuda Van’da görev yapan Ö3 “Burada birisiyle konuşurken yanımıza başka bir kişi geldiğinde çok kısa bir zamanda kendi yerel dilleriyle konuşarak seni devre dışı bırakıyorlar” diyerek iletişim kurma sorununa vurgu yapmıştır.

Cinsiyet eşitsizliği koduna ağılı olarak *kadının söz hakkı, erken evlilik, maddiyata ağılı durum, evlilikten beklentiler* alt kodu oluşmuştur.

Bölgede erkek egemenliğinde bir yapı olması nedeniyle kadınların aile kararları, çocukları üzerinde söz hakkının olmaması mesleğe başlangıç sürecinde öğretmenlerin gerçeklik şoku yaşamalarına neden olabilmektedir.

Erken evlilikler de bölgenin bir sosyal gerçeğidir. Bu sorunu dile getiren öğretmenler “Öğrencilerimiz ilkokulu bitiriyor. Bir bakıyoruz bizim öğrenci birkaç yıl sonra gelin olmuş” diyerek sorunu ortaya koymuştur.

Evlilikten beklentiler alt kodunda kız çocuklarının ev içinde yeterince ilgi görmemesi, evlenerek eş statüsüne yükselme ilgi görme beklentisine neden olabilmektedir. Bu durumlar da erken evliliği doğurabilmektedir.

Maddiyata bağlı durumda ise kız çocukları kendi durumlarının yetersiz olması nedeniyle maddi durumu iyi kendisinden yaşça çok büyük insanlarla evliliğe razı olabilmektedir. Bu durum da cinsiyet eşitsizliğine neden olabilmektedir.

Isınma biçimi koduna bağlı olarak; *soba yakma, kullanılan yakıt araçları, memnuniyet* alt kodları oluşmuştur.

Öğretmenlerin hayatında ilk defa soba yakması mesleğe başlangıç sürecinde öğretmenlerin yaşadığı gerçeklik şokundan birisidir. Bu konuda sorunu dile getiren öğretmenler “Okula gidince soba olduğunu fark ettim. Bu güne kadar hiç soba doldurmadım, yak-

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleğe Başlangıç Sürecinde Yaşadıkları Gerçeklik Şokunun İncelenmesi

madım. Çocuklara belli etmeden bunu nasıl yakacağım diye düşündüm. İlk yakışta tutuşturma esnasında elimi de yaktım” şeklinde ifadeler ortaya koymuştur.

Kullanılan yakıt araçları koduna ağılı olarak mesleğe başlangıç sürecinde bölgenin bazı yerlerinde yakıt olarak tezek kullanılması, oluşan koku ve pire gibi haşeratlara sebep olmasından dolayı öğretmenler gerçeklik şoku yaşamaktadır. Memnuniyet alt kodunda ise katılımcı öğretmenler soba yakacağız, tezek yakacağız gibi beklentilerle bölgeye geldiklerinde merkezi ısınma sistemiyle ısınan okullarda görev yapmaktan dolayı memnuniyet şoku yaşamıştır.

Güncel yaşam koduna ağılı olarak; *terör korkusu, erkek egemenliği, işçilik göçü, cinsiyet eşitsizliği, çok eşlilik kodları oluşmuştur.*

Terör korkusu Türkiye'nin bir gerçeği ve Dünya'nın ortak sorunudur. Bu durum Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yoğun olarak yaşanan bir durumdur. Öğretmenler bölgeye giderken belli bir korkuyla gidiyorlar ancak bölgeye gidince bunu hissederek yaşaması gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Kendisi o bölgenin insanı olan öğretmenlerin tamamı bu korkuyu dile getirmiştir.

Erkek egemenliği araştırmanın katılımcılarının tamamı tarafından dile getirilen bir gerçeklik şokudur. Bu konuda öğretmenler *“çarşıda sokakta, her yerde dolaşanlar ağırlıklı olarak erkeklerdir. Kadınlar zorunlu olmadıkça dışarı çıkmazlar”* şeklinde ifadelerle sorunu ortaya koymuştur.

Dil sosyal yaşamın önemli bir unsurudur. Dil insanların iletişim aracıdır. Bölgede farklı yerel dillerin konuşulması, okul dili ile ev dilinin uyuşmaması öğretmenlerin gerçeklik şoku yaşamasına neden olabilmektedir.

Dini yapı koduna ağılı olarak; *mezhepsel farklılık, din farklılığı ve yerel dinamikler alt kodu oluşmuştur.*

Mezhepsel farklılık bölgede görülebilen bir başka sosyal gerçekliktir. Şafi, Şii, ... gibi farklı mezheplerin bulunması öğretmenlerin sosyal gerçeklik şoku yaşamasına neden olabilmektedir. Mezheplerin farklı kuralları olması, ibadet içiminin farklı olması öğretmenlerde gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Bu konuda Batman'da görev yapan Ö14 *“Buraya gelince farklı bir mezhep olduğumu gördüm. Onlarda namaz kılıyorlar ama bizden farklı yönleri var”* diyerek mezhepsel farklılığa dikkat çekmiştir.

Dini farklılıklar bakımından da gerçeklik şoku yaşanmaktadır. Özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde farklı dinlere sahip bireyler yaşamaktadır. Mardin'de görev yapan Ö9 *“Ben bu bölgeleri dini hassasiyeti yüksek, dindar insanlar diye biliyordum. Burada kiliseleri görünce çok şaşırmıştım”* diyerek dinsel farklılıktan dolayı yaşadığı gerçeklik şokunu ortaya koymuştur.

Yerel dinamikler alt kodunda bölgede bazı kişilerin etkili olduğu belirtilmiştir. “Kanaat Önderi” olarak adlandırılabilen bu kişilerin bölgede etkili olması öğretmenlerde gerçeklik şoku yaşamasına neden olabilmektedir. Batman'da görev yapan

Ö53 “Bir gün bir kişi ile burada karşılaştım. Adam gelip benim yanıma oturdu benimle sohbet etti. Kız öğrencilerimin olup olmadığını sordu. Ben de olduğunu söyledim. Onlara elbise göndereceğini söyledi. Kısa süre sonra insanlar gelip elini öpmeye başladı. Kendisinden hayır dua istiyorlardı. Hatta bizim milli eğitim müdürü bile gelip elini öpmüştü. Bu duruma çok şaşırmıştım. Bu adam kim diye düşündüm. Bölgede sevilen bir kanaat önderiymiş. Bir gün okula birileri geldi. Bize elbiseler getirdi.” Öğretmen yerel dinamiklerin etkisinden dolayı yaşadığı gerçeklik şokuna vurgu yapmıştır.

Tablo 5. Gerçeklik Şokunun Nedenlerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema	Kod	Alt Kodlar	f
Öğretmenlerin Gerçeklik Şoku Yaşama Nedeni Öğrenme –Öğretme	Meslek Öncesi Dönem	Öğretmenlik uygulaması	60
		Ders içerikleri	54
		Meslek bilinci	52
		Ders geçme isteği	60
		Öğretim elemanı tutumu	21
	Kültürel Fark	Şehir yaşamı	44
		Yetişme biçimi	42
		Bölgesel farklılık	53
		Yaşam biçimi	34
		Bina farklılığı	36
	Coğrafi Farklılık	İklim farklılığı	46
		Ulaşım sorunları	38
		Yerleşim birimi farklılığı	48
	Sosyal Farklılıklar	Dilsel Farklılıklar	55
		Mezhepsel farklılık	44
		Film ve diziler	25
		Terör korkusu	46

Mesleğe başlangıç sürecinde sınıf öğretmenlerinin yaşamış olduğu gerçeklik şokuna yönelik olarak *meslek öncesi dönem, kültürel fark, coğrafi farklılık, sosyal farklılıklar kodları oluşmuştur.*

Öğretmenlik uygulaması yapılan ortamlar ile göreve başladıkları okulun şartlarının uyuşmaması öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde gerçeklik şoku yaşamasına neden olmaktadır. Bu konuda katılımcılar “ *Bizim uygulama yaptığımız okul ile göreve başladığımız okulun fiziksel, yapısal, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik şartları tamamen farklı*

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleğe Başlangıç Sürecinde Yaşadıkları Gerçeklik Şokunun İncelenmesi

olmaktadır. Bu durum da bizim şok yaşamamıza neden olmaktadır” diyerek meslek öncesi dönemdeki öğretmenlik uygulamasının gerçeklik şokuna etkisini ortaya koymuştur.

Lisans döneminde alınan derslerin içeriğinde mesleğe başlangıç sürecinde yaşanabilecek durumlar, bölgenin yapısına uygun eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik derslerin yürütülmemesi mesleğe başlangıç sürecinde gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Sadece altı katılımcı lisans döneminde *“Birleştirilmiş sınıfta öğretim dersinde öğretim elemanının kendisinin de bir zamanlar oralarda görev yapması, halen bölgeyle ilişkisinin olması bize yaşayacaklarımızı anlatması nedeniyle gerçeklik şokunu pek yaşamadıklarını dile getirmiştir.”* Ders içeriğinde yaşanabileceklerin anlatılmasının gerçeklik şokunu azalmasını sağladığı tespit edilmiştir.

Meslek bilinci alt kodunda katılımcı öğretmenler meslek öncesi dönemde meslek bilincinin olmamasının öğrencilerin kazanım elde etmek yerine sadeceders geçmek için bilgileri öğrendikleri öğretmenliğin ne olduğunun farkına varılmadan göreve başlanılması gerçeklik şokuna neden olabilmektedir.

Öğretim elamanı tutumu alt kodunda katılımcı öğretmenler eğitim fakültesinde öğretim elemanlarının sınıf eğitimi alanından olmaması, öğretim elemanlarının öğretmenlik deneyiminin olmaması nedeniyle derslerin hijyen ortamlarına göre anlatılması mesleğe başlangıç sürecinde gerçeklik şoku yaşanmasına neden olmaktadır.

Öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşanan bir başka gerçeklik şoku da kültürel farklılıktan kaynaklanan durumdur. Bu koda bağlı olarak *şehir yaşamı, yetiştirme biçimi, bölgesel farklılık, yaşam biçimi, bina farklılığı* alt kodları oluşmuştur.

Şehir yaşamı alt kodunda katılımcıların çoğunluğunun şehirlerde yaşam şartlarının iyi olduğu ortamlarda yaşadıklarını bu nedenle yaşam şartlarının daha sıkıntılı olduğu yerlerde şok yaşandığını belirtmiştir.

Yetiştirme biçimi alt kodunda atanmadan önce öğretmenlerin sosyal, kültürel olarak farklı ortamlarda yetiştirmeleri farklı ortamda bulunmaları bu anlamda gerçeklik şokunu yaşamalarına neden olmaktadır. Bu konuda Şanlıurfa’da göre yapan Ö42 *“İzmir kültürü ve sosyal yaşamıyla yetiştim. Görev için buraya geldim. Sanki farklı bir ülkeye gelmiş gibiydim. Görev yaptığım okula gittikçe Suriye’ye geldiğimi zannettim. İzmir’de giydiğim kıyafetleri burada giydiğimde herkesin bana farklı baktığını hissettim. Benim yetiştiğim ortamda o kıyafetler benim güncel kıyafetlerimdi”* diyerek yetiştirme biçiminden kaynaklanan gerçeklik şokunu dile getirmiştir.

Görev yapılan ortam ile öğretmenin daha önce yaşamış olduğu ortamların coğrafi, kültürel, sosyal şartların farklı olması yaşanan bir başka gerçeklik şokudur. Bu konuda Hakkâri’de görev yapan Ö18 şöyle açıklama bulunmuştur. *“Ben yeşillikli, terör korkusunun olmadığı, geceleyin herkesin rahatça dolaşabildiği herkesin birbiriyle samimi ilişkiler içinde olduğu bir bölgeden geldim. Burada terör korkusu, yanlış anlaşılma gibi birçok nedenden*

dolayı akşam olduğunda evime kapanıyorum.” Katılımcı öğretmen bölgesel farklılıklara dikkat çekmiştir.

Öğretmenlerin görev yaptıkları bölgedeki kerpiç evler, çatısız düz damlı evler, bazı yerlerde mağara tipi evlerle karşılaşması kendi şemasındaki ev yapısından farklı olması nedeniyle gerçeklik şoku yaşayabilmektedir.

Coğrafi farklılık koduna bağlı olarak *iklim farklılığı, ulaşım sorunu ve yerleşim birimi farklılığı* alt kodu oluşmuştur.

Ilıman iklimlerden soğuk ve kışın uzun sürdüğü ya da sıcakların çok fazla olduğu Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alan illerde görev yapan illerin aşırı sıcak ortamlarla karşılaşması gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Bitlis'te görev yapan Ö1 *“Ben Muğla gibi ılıman iklimden buraya geldim. Burada metrelerce kar ve soğuk görünce çok şaşırdım hala daha alışmadım”* demiştir.

Özellikle kış mevsiminde, uzak ve küçük mezralarda yolun olmaması, servis araçlarının bulunmaması bu bölgelerde yaşanan ulaşım sorunundan kaynaklı gerçeklik şokuna neden olmaktadır. Van ilinde görev yapan Ö3 *“Kışın uzun sürdüğü bir yerde bir mezrada görev yapıyorum. Yolumuz uzun süre kardan dolayı kapalı kalmakta. Görevli olduğum yerin bağlı olduğu ilçede değil de komşu ilçede ikamet ediyorum. Çünkü bizim ilçenin yolu da sıklıkla kapanıyor. Yolda arabadan indikten sonra her gün kilometrelerce at sırtında ya da katır sırtında beni almaya gelen bir veliyle birlikte yol gidiyorum.”* Öğretmen ulaşım sorununun neden olduğu gerçeklik şokuna vurgu yapmıştır.

Daha önce yaşamında köy görmemiş, köyde yaşamamış öğretmenler küçük ya da dağınık yerleşim yerleri köylere ya da mezraya gidince bir gerçeklik şokuyaşamaktadır. Bu konuda Siirt'te görev yapan Ö4 *“Ben şehirde büyüdüm. Buraya geldim köyde bırakın alışveriş merkezini bir market bile yoktu. Köyün içinden geçerken her yer hayvan kokuyor, her yer hayvan pisliğiyle doluydu. Yürürken dikkat etsek de bir hayvan pisliğine basıyorsun. Evler küçük ve kullanışsız”* diyerek yerleşim birimi farklılığına dikkat çekmiştir.

Sosyal farklar koduna bağlı olarak *dilsel farklılık, mezhepsel farklılık, film ve diziler, terör korkusu* alt kodları oluşmuştur.

Öğretmenlerin yaşadığı bölgelerde farklı dillerin konuşulması ilk başlarda özellikle iletişim sorunu yaşadıkları için öğretmenlere sanki farklı bir ülkeye gelmiş algısı oluşturduğu tespit edilmiştir. Kendisi de o bölgelerde yaşayan ya da ailesi oralardan olan beş öğretmen hariç tüm öğretmenler dilsel farklılıklar sorunundan kaynaklı gerçeklik şokuna dikkat çekmiştir.

Türkiye'de farklı mezhepler bulunmaktadır. Öğretmen adayı daha önceki yaşadığı bölgedeki mezhebi tanımaktadır. Bu bölgelerdeki mezhepsel farklılık öğretmenin mesleğe başlangıç sürecinde etkili olmaktadır. Bu konuda Hakkari'de görev yapan Ö36 *“Buraya geldiğimde milli eğitim müdürü dahil erkeklerin bana hoş geldiniz derken toka yapmadıklarını gördüm. Çok şaşırdım hatta kendimi çok değersiz hissettim. İçinden olumsuz*

düşünceler geçmeye başlamıştı. Milli eğitim müdürü durumumu anlamış. Hemen kendi mezheplerinde kadına dokunmanın abdestini bozduğunu söyledi” diyerek mezhepsel farklılığın bir yönüne vurgu yapmıştır.

Film ve diziler alt kodunda olumlu gerçeklik şoku yaşama durumudur. Film ve dizilerin bölgedeki durumu tam anlatmadığını, bölgelerin her tarafının filmlerde anlatıldığı gibi olmadığını, imkanlar açısından çok da kötü olmadığını, insanların daha samimi ve misafirperver olduğu, sosyal yapının da dizi ve filmlerde anlatıldığından çok daha iyi olduğu yönündedir. Muş'ta göre yapan Ö43 *“Buraya gelince çok şaşırdım. Tertemiz evler, sizlere saygılı olan insanlar, karşımda vahşi insanlar yok. Film ve dizilerden etkilenerek bölgeye gelmişim. Buraya gelince ne kadar yanlış olduğunu gördüm. Buraya gelmekten de memnunum”* diyerek film ve dizilerin olumsuz etkisine vurgu yapmış, olumlu gerçeklik şokuna dikkat çekmiştir.

Terör korkusu bölgenin ve Türkiye'nin bir gerçeğidir. Diğer bölgelerde terörü pek hissetmezken terörden kaynaklı baskı ve korkuyu yaşayarak hissetmek öğretmenlerde gerçeklik şokuna neden olmuştur.

Sonuç

Sınıf öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadıkları gerçeklik şoku ile ilgili elde edilen verilerden ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı mesleki gerçeklik şoku ile ilgili olarak sınıf yönetiminde en fazla istenmeyen öğrenci davranışlarının yönetiminde şok yaşadıkları belirlenmiştir. Yuen-Fun (1991) yaptığı çalışmasında mesleğe başlangıç sürecinde öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarını yönetmede yetersiz kaldıklarını tespit etmiştir. Bununla beraber öğretmen ortaya çıkan kriz durumunu yönetmede de şok yaşadıklarını belirtmiştir. Başar ve Doğan (2015) çalışmasında öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde istenmeyen öğrenci davranışlarının yönetiminde yetersiz kaldıklarını tespit etmiştir. Planlama ve zaman yönetimi öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde öğretmenlerin en fazla sorun yaşadığı sınıf yönetimi unsurlarındandır. Gökulu (2017) çalışmasında öğretmen adaylarının doküman hazırlamada ve uygulamada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır. Dilsel sorunlarda bölgede yerel dil kullanılması nedeniyle kendisi o bölgeden olan öğretmenin dışındaki öğretmenler öğrencilerle iletişim kuramadığı için gerçeklik şoku yaşamaktadır. Öğrencilerle iletişim kuramadığı için mesajlarını iletemeyen öğretmenler, sözsüz mesajları algılamada yetersiz kalması nedeniyle sınıf yönetiminde sorun yaşadığı söylenebilir. Birleştirilmiş sınıfların yapısı gereği birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler sınıf yönetimiyle ilgili zaman yönetimi, planlama konusunda gerçeklik şoku yaşadıklarını belirtmiştir. TALIS (2018) raporuna göre öğretmenlerin en çok ihtiyaç duyduğu desteklerden birisi de sınıf yönetimi olmuştur. Başar ve Doğan (2020) çalışmasında sınıf yönetimi başarısız olan öğretmenin öğrencilerinin matematik korkusunun daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Veenman'a (1984) sınıf yönetimini öğretmenlerin ger-

çeklik şoku yaşadığı alanlardan birisi olarak belirlemiştir. Öğrenciyi derse motive edememe öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde yaşadığı başka bir durumdur. Öğrencilerin hazırbulunuşluklarını artırmada sorun yaşamaktadır.

Çalışmaya katılan öğretmenlerin tamamı özel gereksinimli öğrencileri tanımada yetersiz kaldıkları için gerçeklik şoku yaşamaktadır. Meslek öncesi dönemde özel gereksinimli öğrenciyle karşılaşılması, öğretmenlik uygulaması dersi sürecinde özel gereksinimli öğrenciyle birebir ilgilenilmemesi gerçeklik şokuna neden olmuş olabilir. TALIS (2018) raporunda öğretmenlerin en fazla sıkıntı yaşadığı durumlardan birisinin özel gereksinimli öğrencileri tanıma ve ne yapılacağıyla ilgilidir. Öğrenci davranışlarını değerlendirmeye ilgili öğretmenlerin neredeyse tamamına yakını gerçeklik şoku yaşamaktadır. Öğretmenler mesleğe başlangıç sürecinde sınıf ortamında öğrencileriyle baş başa kaldığında öğrenci davranışlarının nedenlerini anlayamadıklarından ve değerlendiremediklerinden dolayı gerçeklik şokunu yaşadıkları belirlenmiştir.

Bölgede yerel dil konuşulması velilerle iletişim sorununu ortaya çıkarmaktadır. Veliyle iletişim kurulamaması öğrencilerin akademik başarısının yetersizliğine de neden olabilmektedir. Bölgede çocuğun eğitime öncelik verilmemesi çocukların işçi ya da hayvan bakıcısı olarak görülmesi kültürel yapının da bu yönde oluşması da gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Öğretmenlerin gerçeklik şoku yaşadığı bir başka durumda özel gereksinimi reddetmedir. Sadece bölgede yaşanmayan bir sorun velinin çocuğunun yaşadıklarını özel gereksinim olarak görmemesi gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Veliler özel gereksimle karşılaştıklarında şok, inkâr, pazarlık, depresyon ve kabul sürecini yaşamaktadır. MEGEP (2014). Kadın velilerin öğrenme öğretme sürecine katılımı yetersiz kalmaktadır. Erkek egemenliğinin olduğu bölgede kadınlar sürece yeterince katılamamaktadır. Çam Aktaş (2016) çalışmasında öğretmen adaylarının okul dili ile ev dilinin uyuşmaması öğretmene ve öğretim sürecine destek olmama gibi sorunlar yaşayabileceklerini belirlemiştir.

Kurumsal beklentiler öğretmenlerde olumlu ve olumsuz gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Özellikle millî eğitim müdürlerinin kucaklayıcı tutumu, ulaşılabilir olmaları, meslektaşların ve okul yöneticilerin rehberlik davranışları, bazı okulların fiziki mekânlarının ve donanımlarının yeterli olması olumlu yönde gerçeklik şoku yaşanmasını sağlarken, bunları göremeyen öğretmenler olumsuz gerçeklik şoku yaşayabilmektedir. Caires, Almeida,&Martins (2010) çalışmasında,müdürün rehberliği ve desteğinin çalışanların üzerinde olumlu sonuçlar bıraktığı gözlenmiştir.

Mevzuatla ilgili olarak sınıf öğretmenleri resmi yazışmaları yapmada, özlük hakları, sınıf defterini doldurmayı bilmedikleri için gerçeklik şoku yaşamaktadır. Korkmaz, & Akbaşlı, (2004) çalışmalarında göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin resmi işlerin nasıl yürütüleceği konusunda (örneğin, resmi yazışmaların nasıl yapılacağı) güçlük yaşadıklarını tespit etmiştir. Meslektaş tutumu ise rehberlik anlamında olumlu olurken yine meslektaşların dışlayıcı ve küçümseyici tutumu öğretmenlere olumsuz

etki etmektedir. Okulun alt yapı eksikliği de gerçeklik şoku yaşamasına neden olabilmektedir. Kozikoğlu ve Senemoğlu (2018) okulun araç gereç ve fiziki alt yapıdaki yetersizliğin öğretmenlerde güçlükle yaşamasına neden olduğunu tespit etmiştir. Öğretmenlerin mevzuatla ilgili yetersizliklerinden dolayı gerçeklik şoku yaşadığı tespit edilmiştir. Caires, Almeida, & Martins'in (2010) çalışmasında, okul kaynaklarının yeterliliği, meslektaşların desteği ve mesleki tatmin duygusunun çalışanların sosyo-duygusal uyumları üzerinde belirleyici faktörler arasında yer aldığı belirlenmiştir. Kozikoğlu ve Senemoğlu (2018) öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde meslektaş, yönetici, veli ve rehber (danışman) öğretmenle ilişkilerde zorluklar yaşadıklarını tespit etmiştir.

Mesleğin başlangıcında öğretmenler genel olarak şu üç güçlükle karşılaşmaktadır: gerçeklik şoku, ayakta kalma mücadelesi ve ideallerinin kaybolması (Feirman-Nemser, 2003). Akademik başarı kapsamında öğretmenlerin büyük kısmı öğrencilerin seviyelerinin beklentinin çok altında olması olumsuz olarak öğretmenlere yansırken düşük beklentiyle gelen öğretmenlere olumlu yansımaktadır. Bu öğretmenler öğrencilerin akademik başarıları seviyesini beklentinin üzerinde bulmuştur. Öğretmenlerin beklentilerinin gerçeklik şokunu etkilediği belirlenmiştir. Çocuk işçiliği de akademik başarıya olumsuz etki etmesi nedeniyle gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Delican ve Sönmez (2020) çalışmasında sınıf öğretmenlerinin mesleğe başlangıç sürecinde kendilerini deneyimsiz ve yetersiz gördüklerini tespit etmiştir.

Öğretmenler kültürel anlamda en fazla erkek egemenliği ve çocuklara yönelik cinsiyet ayrımcılığıyla karşılaşmalarından dolayı gerçeklik şoku yaşamaktadır. Kız çocuklarının okullara gönderilmemesi, çocuklarının sayısına kız çocuklarının konulmaması öğretmenlerin gerçeklik şokunu yaşamasına neden olabilmektedir. Öğretmenlerin daha önceki yaşamında olmayan yemek türünü ve farklı besinleri yemesi de gerçeklik şokuna neden olabilmektedir.

Bölgede farklı yerel dillerin konuşulması anadili ve resmi dili Türkçe olan öğretmenlerde gerçeklik şokuna neden olmaktadır. Ayrıca yerel dili kullanırken yapısal olarak emir vaki cümleler içeren hitaplar da öğretmenleri şaşırtmaktadır. Dil farklılığı iletişim sorununu da beraberinde getirmektedir. Bölgede erkek egemenliğinin olması sosyal yaşamda da cinsiyet eşitsizliğine neden olabilmektedir. Cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kız çocukları için erken evlilikler söz konusu olabilmektedir. Bu durumu gören özellikle kadın öğretmenler gerçeklik şokuna maruz kalabilmektedir.

Soba yakmak, tezek gibi farklı yakıtların kullanılması da gerçeklik şokuna neden olabilmektedir. Bölgeye gelirken yaşam imkânların düşük olduğu beklentisiyle gelen öğretmenler ısınma açısından merkezi ısınma sistemiyle ısınan okullarda göreve başlayınca bölgeyle ilgili olumlu algı oluştuğu belirlenmiştir. Kozikoğlu ve Senemoğluna göre (2018) toplum ile ilişkiler ve fiziksel çevreye uyum öğretmenlerin mesleğe başlangıç sürecinde sorun yaşadığı durumlardır.

Terör korkusu tüm öğretmenlerin ortak endişesidir. Bölgede şehit edilen öğretmenlerin bilinmesi, terörle ilgili olaylar ve bölgeye ulaştığında bu durumu hisseden

öğretmenler daha önce bunları duymasına rağmen gerçeklik şoku yaşamaktadır. İşçilik göçü nedeniyle öğrencilerin uzun süre okula devam etmemesi ya da hiç okula kaydolmaması öğretmenlerin yaşadığı gerçeklik şokundan birisidir. MEB (2008) Yetiştirici Sınıf Öğretim Programı (YESÖP) ile bu durumu azaltmayı planlamıştır.

Sınıf öğretmenlerinin mesleğe başlangıç sürecinde gerçeklik şoku yaşamalarının nedenleri olarak; meslek öncesi dönemdeki yetersiz eğitim, kültürel, coğrafi ve sosyal farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Meslek öncesi dönemdeki eğitimlerin teorik ağırlıklı olması, öğretmenlik uygulamalarının hijyen ortamlarda bölge gerçekliğinden uzak yapılması, ders içeriklerinde buna yönelik bir içeriğin olmaması, öğrencilerin ders geçmek amacıyla derse devam etmeleri, meslek bilincinin oluşmaması, öğretim elemanlarının bölgeyi yeterince tanımamaları mesleğe başlangıç sürecinde öğretmenleri etkilemektedir.

Bölgedeki dilsel, dinsel, mezhepsel farklılıklar, terör korkusu öğretmenlerin sosyal gerçeklik şoku yaşamasına neden olmaktadır. Bölgede farklı yerel dillerin konuşulması okul dili ev dilinin uyuşmaması, öğretmenleri etkilemektedir. Bölgede farklı mezheplerle ve dinlerle karşılaşmak da öğretmenleri etkilemektedir. Film ve dizilerin bölgeyi gerçeğinden farklı göstermesi bölgeye geldiğinde yaşamın film ve dizilerde olmadığı gibi olduğunu gören öğretmenlerin algıları olumluya dönüşmektedir. Delican ve Sönmez'e göre (2020) sınıf öğretmenleri göreve başladıkları ilk yıllarda görev yerlerine ulaşmada ve karşılaştıkları yeni sosyal çevreye uyum sağlamada güçlük çekmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin mesleki, kültürel sosyal ve coğrafi gerçeklik şoku yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Meslek öncesi dönemdeki eğitimin yetersizliği, öğretmenler ile bölgenin sosyal kültürel ve coğrafi şartlıların farklılığının öğretmenlerde gerçeklik şokunu oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin yaşamış oldukları hayal kırıklıklarının onların psikolojileri üzerinde birçok olumsuzluk yarattığı söylenebilir. Nitekim Beck (1993) yapmış olduğu araştırmasında, çalışanların mesleğin ilk yıllarında, yaygın anksiyete, terk edilmişlik duygusu, gerçeklik şokuyla karşılaşma, kendini yetersiz olarak düşünme, tercihlerinden şüphe etme gibi duygusal zorluklar yaşadıklarını belirlemiştir.

Öneriler

Araştırma Sonucuna yönelik

Öğretmenler meslek öncesi dönemdeki eğitimin yetersizliğinden dolayı gerçeklik şoku yaşamaktadır. Bu anlamda öğretmen adaylarına sınıf yönetimi, özel öğretim derslerinde örneklere ve uygulamaya dayalı ders programı yapılabilir

Öğretmenlik uygulamasının bir bölümü köy ortamlarında yapılabilir.

Ders içeriklerine bölge ve köy yaşamına uyumlu ilgili konular konulabilir.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleğe Başlangıç Sürecinde Yaşadıkları Gerçeklik Şokunun İncelenmesi

Öğrencilere bölgeyi tanıtıcı geziler yapılabilir.

Bölgedeki yöneticilerin olumlu tutumu öğretmende olumlu algı oluşturmaktadır. Yöneticiler kucaklayıcı ve kapsayıcı tutumunu geliştirebilir

Bölgeyi olumlu yönleriyle tanıtan film ve diziler yapılabilir.

Araştırmacılara Yönelik

Araştırma farklı yöntemler kullanılarak yapılabilir.

Araştırma konusuna yönelik projeler geliştirilebilir

Kaynakça

- AKPINAR, M., ÇOLAK, K. & YİĞİT, E. Ö. (2012). Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeterliklerine yönelik uygulama öğretmenlerinin görüşleri, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 41-67
- ASLAN, M. & SAĞLAM, M (2018) Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1) 144-162
- BAŞAR, M., DOĞAN, M C. (2020). Öğrencilerin matematik korkusunun incelenmesi, *Turkish Journal of Educational Studies*, 7 (3) 1-26
- BAŞAR, M., DOĞAN, Z. G. (2015). Göreve yeni başlayan öğretmenlerin yaşadığı sosyal kültürel ve mesleki sorunlar, *Route Educational and Social Science Journal* 2(4), 375-398.
- BECK, C. T. (1993). Nursing students' initial clinical experience: A phenomenological study. *International Journal of Nursing Studies*, 30(6), 489-497.
- CAİRES, S., ALMEİDA, L. S. & MARTİNS, C. (2010). The socioemotional experiences of student-teachers during practicum: A case of reality shock? *The Journal of Educational Research*, 103, 17-27.
- ÇAM AKTAŞ, B. (2016) Sınıf öğretmeni adaylarının mesleki yaşamlarında karşılaşılabileceklerini düşündükleri sorunlar, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı 38 16-30
- DEAN, R. A., FERRİS, K. R. & KONSTANTS, C. (1988). Occupational reality shock and organizational commitment-evidence from the accounting profession, *Accounting Organization and Society*, 13(3), 235-250.
- DELİCAN, E., SÖNMEZ Ö F. (2020) Göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin ilk deneyimleri, *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (2) 125-151

- DEMİR, G. T., İLHAN, E. L., CİCİOĞLU, H. İ. (2018). Beden eğitimi öğretmen adaylarının gerçeklik şoku beklenti düzeyleri: mesleğe atılmaya hazır mıyız? *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(2), 643-658.
- DICKE, T., ELLING, J., SCHMECK, A. & LEUTNER, D. (2015). Reducing reality shock: The effects of classroom management skill training on beginning teachers, *Teaching and Teacher Education*, 48, 1-12
- FEİMAN-NEMSER, S. (2003). What new teachers need to learn. *Educational Leadership*, 60(8), 25-29.
- GİDDENS, A. (2010). *Sosyoloji Başlangıç Okumaları*, Ankara: Say
- GÖKULU, A. (2017). Aday öğretmenlerin Türkiye'deki aday öğretmenlik eğitim süreci ile ilgili görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 111-123.
- HORN, E. (1966). *Teachers who Remain in the Classroom: An Interview Study of Persisting Teachers*. New York: City University of New York. Division of Teacher Education.
- HYUNJINK, & YOONJUNG C. (2014). Pre-service teachers' motivation, sense of teaching efficacy, and expectation of reality shock, *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 42:1, 67-81, DOI: [10.1080/1359866X.2013.855999](https://doi.org/10.1080/1359866X.2013.855999)
- KORKMAZ, İ., AKBAŞLI, S. (2004). Göreve yeni başlayan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları güçlükler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 38(38), 266-277.
- KOZİKOĞLU, İ., SENEMOĞLU, N. (2018). Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin karşılaştıkları güçlükler: Nitel bir çözümleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 341-371.
- MAHMOOD, S. (2013). "Reality Shock": New early childhood education teachers, *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 34 (2)
- MEGEP (2014). *Sosyal ve Duygusal Gelişim*, Ankara: MEB
- ÖZDEMİR, M., BÜYÜKGÖZE, H. (2016). Gerçeklik şoku beklentisi ölçeğinin uyarlaması ve aday öğretmenler üzerine bir uygulama, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)* 17 (2), 243-257
- ŞİMŞEK, S., ALKAN, V., ERDEM, A. R. (2013) öğretmenlik uygulamasına ilişkin nitel bir çalışma- *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 34, 63-73
- TALIS (2018), *Uluslararası Öğrenme ve Öğretme Anketi*, Ankara: MEB
- TOKER GÖKÇE, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin adaylık dönemlerinde yaşadıkları mesleki sorunlar, *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 137-156
- TURHAN, M. (2015). *Kültür Değişimleri Sosyal Psikoloji Bakımından Bir Tetkik*, Ankara: Altınordu Yayınları
- TÜİK, (2020). 2019 TÜİK verileri www.tuik.gov.tr adresinden 22.08.2020 tarihinde alınmıştır.

Sınıf Öğretmenlerinin Mesleğe Başlangıç Sürecinde Yaşadıkları Gerçeklik Şokunun İncelenmesi

VEENMAN, S. (1984). Perceived problems of beginning teachers, *Review of Educational Research*. 54 (2), 143-178.

VOSS, T., & KUNTER, M. (2020). "Reality shock" of beginning teachers? Changes in teacher candidate emotional exhaustion and constructivist oriented beliefs, *Journal of Teacher Education* 71(3) 292-306

YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırmalar* Ankara: Seçkin

YUEN-FUN, I, W. (1991) *Toward an Agenda for Helping the Beginning Teacher: Perceptions of Concerns and Best Help Strategies*, Paper presented at the Annual Conference of the Eastern Educational Research Boston: Association,